

intercultural communication of students of the faculties of arts of pedagogical universities, the clarification of the mechanisms of this process, its various connections. From the standpoint of a system approach, the formation of intercultural communication of students of the faculties of arts of pedagogical universities is realized in a logical sequence, providing for a gradual complication of goals and objectives, the deepening of their content, to introduce students to the development of basic polyculture competences. It is determined that the application of the system approach is the most effective in the art sphere, taking into account the specifics of this profile.

Key words: *system, system approach, students of art faculties of pedagogical universities, art education, experience of intercultural communication.*

УДК 378.637.016:78

Чжан Ї

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0001-6416-1506

DOI 10.24139/2312-5993/219-232

ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАГІСТРАНТІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ СПІВАЦЬКОГО НАВЧАННЯ

У статті здійснено теоретичне дослідження проблеми формування виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва у процесі співацького навчання. Проаналізовано сутнісний зміст поняття «виконавська майстерність» й дотичного до нього кола споріднених понять: «майстерність», «педагогічна майстерність», «магістр музичного мистецтва», «магістерська підготовка», що уможливило узагальнення, уточнення та визначення власної дефініції основного поняття дослідження.

Констатовано, що наразі спостерігається підвищення інтересу сучасної молоді до професійного навчання співу не тільки естрадному, а й академічному. Це підтверджується зростаючим рівнем конкурсних відборів на вокальні відділення вищих мистецьких закладів освіти, що зумовлює підвищення рівня вимог до академічної освіти вокаліста. У зв'язку з цим визначено, що зростаючі вимоги до магістерської підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів та інших закладів вищої мистецької освіти потребують перегляду й оновлення змісту, форм і методів навчання й співацького, зокрема, спрямованих на формування інтегральної, загальних та інших компетентностей майбутніх фахівців для вирішення складних професійних завдань у сфері музичного мистецтва.

Ключові слова: *виконавська майстерність, педагогічна майстерність, співацьке навчання, магістранти музичного мистецтва, магістерська підготовка.*

Постановка проблеми. *Зростаючі вимоги до магістерської підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів та інших закладів вищої мистецької освіти потребують перегляду й оновлення змісту, форм і методів навчання й співацького, зокрема, спрямованих на формування інтегральної, загальних та інших компетентностей майбутніх фахівців для вирішення складних*

професійних завдань у сфері музичного мистецтва. У Законі України «Про вищу освіту» у Розділі II ст. 5 визначено, що «другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності» (*Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII*).

Наразі спостерігається підвищення інтересу сучасної молоді до професійного навчання співу не тільки естрадному, а й академічному. Це підтверджується зростаючим рівнем конкурсних відборів на вокальні відділення вищих мистецьких закладів освіти, що зумовлює підвищення вимог до академічної освіти вокаліста. У вокально-педагогічній науці загальноновизнаним вважається положення про те, що тільки опанувавши необхідними професійними знаннями й практичними вміннями у сфері вокального виконавства, оволодівши вокальною технікою, навчившись застосовувати різні стилі й техніки співу, розвинувши художній смак й артистичні здібності співак набуде певного рівня виконавської майстерності. Це створить умови для його сталого професійного зростання та забезпечить йому подальшу творчу самореалізацію у майбутній вокально-виконавській або вокально-педагогічній діяльності.

У зв'язку з викладеним зазначимо, що проблема формування виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва у процесі співацького навчання набуває особливої актуальності й потребує ретельного вивчення та дослідження.

Аналіз актуальних досліджень. Питання історії та теорії вокального мистецтва, методики викладання вокалу стали предметом дослідження співаків, вокальних педагогів, теоретиків співу ще за доби Середньовіччя та за часів становлення італійської класичної школи співу бельканто (Дж. Царліно, Дж. Ді Моравіа, Дж. Манчінні, Дж. Каччінні, М. Гарсія-син, Ф. Ламперті та ін.). Ґрунтовний аналіз цих праць висвітлено у дослідженнях цілої низки українських музикознавців: В. Антонюк (Антонюк, 2007); Б. Гнидя (Гнидь, 1997), О. Стахевича (Стахевич, 2013), О. Шуляр (Шуляр, 2013) та ін.

Проблема педагогічної майстерності, її дефініції, визначення сутності та характерних ознак завжди перебувала в центрі дослідницької уваги вчених-педагогів, учителів-практиків на кожному з етапів розвитку освіти в Україні. Зазначена проблема була закладена класиками педагогічної науки – А. Макаренком та В. Сухомлинським й досліджувалася під різним кутом зору в працях вітчизняних вчених (С. Гончаренко (Гончаренко, 1997); І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос (Педагогічна майстерність, 2008); А. Козир (Козир, 2005); М. Козяр, М. Коваль (Педагогіка вищої школи, 2013); Г. Падалка (Падалка, 2008), О. Рудницька (Рудницька, 2002) та ін.).

У дослідженнях вітчизняних науковців, музикантів-педагогів проблема виконавського (інструментального, вокального) мистецтва розглядається в різних аспектах: методологічному та мистецтвознавчому (Н. Гребенюк (Гребенюк, 2000); Н. Жайворонок (Жайворонок, 2006), О. Олексюк, В. Тушева (Олексюк, Тушева, 2020) та ін.); психологічному (В. Білоус (Білоус, 2005) та ін.); у контексті розвитку виконавської майстерності та виконавських шкіл як полікультурного явища (М. Давидов (Виконавське музикознавство, 2010), Ж. Дедусенко (Дедусенко, 2002), В. Федоришин (Федоришин, 2006) та ін.); вокально-педагогічному та вокально-методичному (В. Бриліна, Л. Ставінська (Бриліна, Ставінська, 2013); Л. Василенко (Василенко, 2003); Н. Можайкіна (Можайкіна, 2013), Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцький (Голос людини та вокальна робота з ним, 2010); Ю. Юцевич (Юцевич, 1998) та ін.).

Не дивлячись на багатоаспектні дослідження у сфері загальної та музичної педагогіки і музичного (вокального) виконавства, на наш погляд, потребує виокремлення та додаткового дослідження проблема формування виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва у процесі співацького навчання, уточнення та поглиблення її інтегральних характеристик.

Мета статті – здійснити категоріальний аналіз проблеми формування виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва у процесі співацького навчання шляхом розкриття сутності та структури зазначеного феномена.

Виклад основного матеріалу. Методологія дослідження має комплексний характер й спрямована на розкриття змісту та сутності ключового поняття шляхом теоретичного аналізу дотичного до нього кола понять, які формують системне цілісне уявлення щодо теорії

формування виконавської майстерності музиканта-інтерпретатора, вокаліста-виконавця. При цьому застосовано комплекс теоретичних методів дослідження: цілісний аналіз, порівняння, синтез, узагальнення, структурно-функціональний аналіз та ін. Категоріальний аналіз виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва уможливив розгляд компонентної структури зазначеної професійно-значущої якості, виокремлення та систематизацію кожного структурного компонента та виявлення взаємозв'язків між ними.

Аналіз наукових та методичних праць з означеної проблеми засвідчив, що теоретичні та методичні основи формування виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва у процесі співацького навчання базуються, в першу чергу, на з'ясуванні та визначенні сутнісних ознак та структурної побудови зазначеної професійної якості. З метою цілісного дослідження сутності та структури виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва, яка формується у процесі співацького навчання, розглянемо й проаналізуємо низку понять, які є дотичними до основного поняття й окреслюють понятійне коло теми дослідження. Це: «музичне виконавство», «виконавське музикознавство», «вокальна підготовка», «майстерність», «педагогічна майстерність».

В історії музики виконавство як напрям спеціальних досліджень вважається найдавнішим, випереджаючи у своєму розвитку як композицію, так і теорію музики. Разом з тим, на думку М. Давидова, тільки з кінця ХХ століття «розпочинається створення фундаментальних основ *теорії* виконавства як самостійної наукової дисципліни, відомої під різними назвами: «*інтерпретологія*» (термін Г. Когана), «*виконавське музикознавство*» (термін Я. Мільштейна)» (Виконавське музикознавство, 2010, с. 18). Узагальнюючи картину наукових здобутків у цій сфері, М. Давидов презентує новий напрям музичної науки – *виконавське музикознавство*. У зв'язку з цим, як зазначає далі науковець, метою кожної кафедри вищих мистецьких закладів освіти, яка готує професійних музикантів-інструменталістів, співаків, диригентів «повинно стати створення цілісної теорії формування виконавської майстерності музиканта-інтерпретатора», тому «поява спеціального напрямку наукових досліджень виконавського мистецтва як системного явища має велике значення» (там само, с. 21).

Широкий спектр досліджень у сфері музичного (інструментального, вокального) виконавства засвідчує, що дана проблематика має міждисциплінарний характер, перебуваючи на перетині історико-культурологічних, мистецтвознавчих, психологічних, педагогічних та інших галузей гуманітарного знання. Як зазначають О. Олексюк і В. Тушева, «нині зусилля вчених спрямовані на вивчення виконавського мистецтва, його історії і теорії, розроблення типології творчих індивідуальностей різних музикантів-виконавців (інструменталістів, співаків, диригентів, солістів та ансамблів), з'ясування специфіки виконавських стилів, дослідження проблеми інтерпретації музичного твору з погляду виконавського процесу, у контексті педагогічної діяльності й музикознавства» (Олексюк, Тушева, 2020, с. 41).

Як відомо спів є найдавнішим видом музичного виконавства, що існував як у традиційних, так і в культових формах ще до нашої ери. Починаючи з античних часів й до наших часів філософи, вчені, митці переймалися проблемою дослідження природи людського голосу, визнаючи його унікальним природним музичним інструментом. Загально визнаною є думка про те, що голос є ключовою ознакою індивідуальності й неповторності кожного співака. Яскрава портретність голосу зумовлюється його здатністю не тільки вбирати в себе особистий досвід людини, а й віддзеркалювати музично-інтонаційний код культури певної історичної доби.

Український дослідник О. Стахевич визначає історію вокального виконавства як наукову дисципліну, «яка висвітлює шляхи еволюції, процес і закономірності розвитку співу як окремого виду мистецтва в музичній культурі, що формувалася на європейському континенті протягом декількох тисячоліть. В основі співу людини лежить голосова функція організму, пов'язана з мовленням, акустичними особливостями фонетики мови. Професійний спів людини проявляється по-різному, залежно від виду музичного мистецтва, жанру, стилю та манери виконання» [20, с. 5].

Мистецтво сольного співу – це вид музичного виконавства, в якому провідне місце належить голосу співака й ґрунтується на майстерності володіння співацьким голосом. Серед основних видів співу розрізняють сольне, ансамблеве та хорове вокальне мистецтво. Як зазначає В. Антонюк, кожний з цих видів має свої відмінності у різних народів світу, акумулюючи «інтонаційні, ладові, ритмічні особливості народної музики, а також національні особливості

фонетичного складу мовлення та голосотворення» (Антонюк, 2007, с. 6). Як розмірковує далі дослідниця, «спів є складним психофізіологічним актом, у якому тісно переплетено інтелектуальні, емоційні та вольові процеси» та є одним із потужних чинників емоційного впливу на публіку. Використовуючи яскраві образні порівняння, авторка визначає, що «музичним інструментом» співака є його голосниці, тоді як «руки» – дихання, які при співі «виконують суто фізіологічні функції, регульовані свідомим вольовим зусиллям. Емоційність же співацького звука залежить від психічного стану співака, його почуттів, переживань» (там само, с. 6).

Категоріальний аналіз сутності поняття «виконавська майстерність магістрантів музичного мистецтва» потребує ще додаткового обґрунтування дотичних до нього термінів «майстер» та «майстерність». Поняття «майстерність» є похідним від терміну «майстер» (з лат. *magister* – начальник, правитель, учитель), що в різних довідкових джерелах має декілька значень. Зокрема, майстер – фахівець з якого-небудь ремесла або той, хто досяг високої майстерності, досконалості в своїй роботі, творчості тощо. Відповідно, майстерність – тлумачиться як уміння, володіння професією, навичками праці тощо. Середньовічна європейська філософія, спираючись на аристотелівську концепцію творчості та християнські уявлення, майстерність людини розглядала у співвідношенні до творчої діяльності Бога. З часом середньовічно-сакральне ставлення до творчості поступово відійшло на другий план. Між тим європейська культура, зберігаючи традиції античної та середньовічної філософії та мистецтва, зберегла шанобливе ставлення до майстра як до яскравої особистості, що у своїй діяльності гармонійно поєднує важку працю з творчою уявою, фантазією, натхненням тощо.

Зазначимо, що наш дослідницький інтерес спрямований на з'ясування сутності поняття майстерності як у загальній педагогіці, так і в музично-вокальній, зокрема. Як зазначав С. Гончаренко, «педагогічна майстерність – це характеристика високого рівня педагогічної діяльності. Критеріями педагогічної майстерності педагога виступають такі ознаки його діяльності: гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність). Педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді» (Гончаренко, 1997, с. 251).

Учені наукової школи педагогічної майстерності під керівництвом українського академіка І. Зязюна, якого вважають засновником цього науково-практичного напрямку, визнають, що «майстерність учителя можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо ми характеризуємо якість результату), як вияв творчої активності особистості педагога (характеризуємо психологічний механізм успішної діяльності). Коли ж ми прагнемо усвідомити витoki розвитку майстерності, зрозуміти шляхи професійного самовдосконалення, доцільно сформулювати визначення цієї категорії так: *педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі*» (Педагогічна майстерність, 2008, с. 25).

М. Козяр та М. Коваль зазначають, що «педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації фахової діяльності на рефлексивній основі» (Педагогіка вищої школи, 2013, с. 300). Важливою є думка про те, що «будучи синтезом теоретичних знань і високо розвинутих практичних умінь, майстерність педагога стверджується через творчість і втілюється в ній» (там само, с. 302).

А. Козир наголошує, що «професіонал-майстер відрізняється такими рисами: 1) рівнем розвитку особистості та професійної майстерності; 2) високим розвитком здібностей та якостей, талантом; 3) індивідуальними особливостями педагога та унікальністю майстерності. Професійну майстерність, з цих позицій, можна визначати як системну якість особистості педагога, котра набувається в процесі його професійного становлення у вигляді педагогічних умінь» (Козир, 2005, с. 30).

Розкриваючи ключові ознаки педагогічної майстерності О. Рудницька зазначає, що «педагогічна майстерність – це характеристика безпосередніх дій, які є відповідними певній ситуації; поняття «майстерність» невідривне від конкретної особистості, а тому завжди має індивідуальний характер; майстерність не можна передати, передаються лише окремі приклади, зразки дій, рекомендації, поради; майстерність – це інтегративне поняття, воно передбачає синтез знань, досвіду та якостей особистості; майстерність – це особливий стан творчого самовираження, активності, різнопланового бачення ситуації, її глибокого усвідомлення або розвиненої інтуїції; майстерність – це

здатність рухатися до мети, чітко уявляти її з різних боків; прагнення до вдосконалення і завершеності розпочатої справи на якнайвищому якісному рівні» (Рудницька, 2002, с. 13).

Отже, не дивлячись на різні підходи щодо визначення сутності педагогічної майстерності та її складових, більшість дослідників об'єднує думка про те, що зазначений феномен є стрижневим компонентом педагогічної культури вчителя, передбачає синтез розвиненого педагогічного мислення, фахових знань, умінь і навичок методичного мистецтва з індивідуально-особистими якостями вчителя та характеризує найвищий рівень педагогічної діяльності. Майстерність педагога, як і будь-якого іншого фахівця, в першу чергу пов'язана із творчістю. Вона є унікальною і неповторною, як унікальною і неповторною є кожна людська особистість.

Розглянемо ще деякі трактування поняття «виконавської майстерності» на основі студіювання праць з теорії та практики музичного виконавства. Досліджуючи процес формування виконавської майстерності майбутніх учителів музики у процесі колективного музикування В. Федоришин зазначає, що виконавська майстерність майбутнього вчителя музики є виявом його творчого «Я» через комплекс властивостей та особистісно-типологічних якостей. Вона поєднує, з однієї сторони, вміння об'єктивного прочитання авторського тексту: мелодії, фактури, гармонії, метро-ритмічних особливостей тощо, а з іншої, – включає здатність до його інтерпретації: інтонації, динаміки, тембру, звучності фактури (Федоришин, 2006, с. 7).

Важко не погодитися з основними тезами наведеної дефініції, яка у повній мірі відповідає ключовим положенням виконавської майстерності співака, голос якого вважається природним музичним інструментом. Так, у колективній монографії українських вчених «Голос людини та вокальна робота з ним» визначено, що «голосотвірна система людини трактується як «живий» музичний інструмент, який має властивість самостійно «грати» і настроюватися. ... Унікальність співацького інструмента зумовлена тим, що спів є усвідомленим, емоційним мовленням не в асоціативному, як у інструменталістів, а в прямому розумінні, всередині якого є своєрідний інтелектуально-вольовий «пульт управління» його роботою – сфера свідомості співака» (Голос людини та вокальна робота з ним, 2010, с. 3). Між тим, як зазначають далі автори, «скільки б не говорилося про значення (насправді величезне) неусвідомлених процесів, що забезпечують

узгодженість роботи всієї голосотвірної системи і внутрішніх органів співака, і, скільки б не підкреслювалась роль підсвідомості (інтуїції) в організації співацького процесу, – ніхто не зможе не визнати того, що займатися співом і опановувати секрети співацької техніки стає можливим тільки за умови свідомого підходу до навчання і усвідомлення всього комплексу співацької діяльності» (там само, с. 5).

У вокальній педагогіці загальноновизнаним вважається положення про те, що для досягнення відповідного рівня виконавської майстерності співакові потрібно пройти досить складний і тернистий шлях навчання співу. Як слушно зазначають В. Бриліна та Л. Ставінська, ефективність цього процесу безпосередньо «залежить від застосування інноваційних методів сучасної вокальної педагогіки, методології та методики вокальної школи» (Бриліна, Ставінська, 2013, с. 9). У зв'язку з цим, дослідниці зазначають, що «вокальну підготовку студентів факультетів музичного мистецтва слід розглядати як процес, спрямований на максимальний розвиток у них здатності до глибокого розуміння змісту музичних образів та втілення їх у досконалії співацько-виконавській формі» (там само).

Узагальнюючи наведені вище визначення та формулювання науковців, музикантів-виконавців та педагогів-практиків щодо сутності понять педагогічної та виконавської майстерності перейдемо до визначення власної дефініції основного поняття дослідження.

Виконавську майстерність магістрантів музичного мистецтва ми розглядаємо як цілісну динамічну професійно-значущу якість особистості, яка має інтегративний характер, формується й постійно вдосконалюється у процесі співацького навчання та включає комплекс набутих умінь, навичок і компетентностей, які визначають високий ступінь володіння вокальною технікою й виявляють здатність співака вміло керувати творчим інтерпретаційно-виконавським процесом для досягнення максимально якісного художнього результату.

Зазначимо, що досліджуваний феномен ми розглядаємо як продукт особистісної професійно спрямованої ціннісної рефлексії, яка орієнтує майбутніх співаків у вирі життєвого і професійного простору, утверджує в їх свідомості відповідне ціннісно-смісловне ставлення до явищ музичного мистецтва, означуючи самі цінності та їх особистісний смисл для кожного конкретного музиканта-виконавця. Це підтверджується думкою М. Ткач та О. Олексюк, що як складний

соціально-психологічний феномен, найважливіший функціонал в структурі особистості *система ціннісних орієнтацій* створює платформу, на якій формуються погляди людини на світ, її світогляд, відношення до оточуючих людей і до самої себе тощо. Система ціннісних орієнтацій формується у процесі соціалізації особистості, є центральною ланкою свідомості та найважливішим регулятором як поведінки, так і професійної діяльності людини. Сучасною наукою доведено, що особливо професійна діяльність людини регулюється системою її ціннісних орієнтацій (Tkach, Oleksiuk, 2021, с. 528).

Оскільки вокальне виконавство є тією сферою музичної діяльності, якість якої безпосередньо пов'язана з рівнем виконавської майстерності співака, тому й формування даного феномену необхідно розглядати як цілісний системний комплексний процес співацького навчання, у змісті якого поєднуються художньо-ціннісні, виконавсько-технологічні, психолого-педагогічні та вокально-методичні завдання. Як цілісний структурний феномен виконавська майстерність особистості складається з низки таких взаємопов'язаних *компонентів* – мотиваційно-ціннісного, компетентнісно-інтегративного, емоційно-вольового та творчо-діяльнісного.

Мотиваційно-ціннісний компонент в онтогенезі формування виконавської майстерності відіграє ключову роль, так як базується на стійкій внутрішній мотивації та індивідуально-творчій спрямованості магістрантів музичного мистецтва на виконавську діяльність й зумовлює ціннісне ставлення до неї. Він характеризує специфіку мотиваційно-пізнавальної діяльності магістрантів музичного мистецтва щодо природи та особливостей музично-виконавської творчості шляхом ціннісного осягнення художньо-інтонаційних смислів музичного мистецтва; зумовлює необхідність у набутті виконавської майстерності та потреби в її постійному вдосконаленні; виявляє важливість створення діалогу із слухацькою аудиторією шляхом ціннісної взаємодії між композитором, виконавцем і слухачем (глядачем); відображує сформованість стійкого інтересу до самовираження у процесі вокального виконавства; визначає ціннісне розуміння унікальності продукту власної музично-виконавської діяльності – музичного твору як художньої цілісності.

Компетентнісно-інтегративний компонент досліджуваного феномену характеризує широку ерудованість у сфері вокального мистецтва, що передбачає ступінь сформованості в магістрантів музичного мистецтва глибоких системних інтегрованих знань з історії,

теорії та методики музичного (вокального) мистецтва та вміння оперувати ними у виконавській діяльності; рівень оволодіння понятійно-категоріальним апаратом музичного мистецтва й вокального, зокрема; ступінь розуміння логіки розгортання музичної думки, яке супроводжується нестандартним мисленням, фантазією, творчою інтуїцією для створення нового художньо-виконавського рішення; виявляє вміння аналізувати жанрово-стильові, ладово-гармонічні, образно-емоційні та формоутворювальні особливості музичних творів при створенні власних виконавських інтерпретацій; визначає готовність до пошуку нових джерел інформації, можливостей для творчої самореалізації у виконавстві.

Емоційно-вольовий компонент визначає ступінь розвиненості в магістрантів музичного мистецтва емоційно-вольової сфери щодо вокального виконавства, що характеризується здатністю до емоційно-почуттєвих переживань, емпатійного проникнення в художньо-образний зміст музичного твору; розкриває творчо-особистісний виконавський стиль співака, що пов'язано з емоційним осягненням досвіду відомих співаків минулого й сучасності для відтворення індивідуальної художньо-естетичної позиції у сценічному виконанні; зумовлює активізацію вольових творчо-особистісних якостей (виконавський тонус, сила волі, надійність, стійкість, творча активність, ініціативність та ін.); виявляє ступінь оволодіння навичками психологічної підготовки до сценічного виступу й вміннями керувати своїм емоційно-психологічним станом; визначає готовність до регуляції своїх дій та вчинків відповідно до завдань, що постають перед магістрантами музичного мистецтва на кожному з етапів їх вокальної підготовки.

Творчо-діяльнісний компонент відображає рівень практичної готовності магістрантів музичного мистецтва до самостійної виконавської діяльності, спрямованості на художній пошук та самореалізацію у сфері вокального виконавства. Даний компонент розкриває ступінь оволодіння магістрантами музичного мистецтва вокальною технікою, комплексом художньо-інтерпретаційних засобів виразності; рівень сформованості професійних вмінь застосовувати на практиці різні стилі та техніки співу; ступінь розвиненості професійно-значущих творчо-особистісних якостей співака: художній смак, артистизм, музикальність, харизма, здатність до рефлексії, сценічно-діалогового спілкування та ін.; ступінь готовності до проєктивно-творчої виконавської діяльності; рівень опанування технікою

художнього виконання в динаміці: від розкриття авторського задуму і формування виконавського образу до відтворення в реальному звучанні художнього задуму в сценічному виконанні.

Висновки. У процесі категоріального аналізу було встановлено, що виконавська майстерність магістрантів музичного мистецтва як цілісна динамічна професійно-значуща якість особистості, що формується у процесі співацького навчання, має свою смислову й логічну компонентну побудову. Не зважаючи на свої індивідуальні прояви та творчо-особистісні характеристики, визначені компоненти перебувають у тісному взаємозв'язку між собою і лише в сукупності відображають специфічну цілісність досліджуваного феномена.

ЛІТЕРАТУРА

- Антонюк, В. (2007). *Вокальна педагогіка (сольний спів):* підручник. Київ: ЗАТ «Віпол» (Antoniuk, V. (2007). *Vocal pedagogy (solo singing): a textbook.* Kyiv: ZAT «Vipol»).
- Білоус, В. П. (2005). *Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності* (автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03). Київ (Bilous, V. P. (2005). *Psychological aspects of the formation of performing artistic skill* (Doctoral thesis). Kyiv).
- Бриліна, В. Л., Ставінська, Л. М. (2013). *Вокальна професійна підготовка вчителя музики: методичний посібник для викладачів та студентів педагогічних і мистецьких закладів.* Вінниця: Нова Книга (Brylina, V. L., Stavinska, L. M. (2013). *Vocal professional training of a music teacher: a methodical guide for teachers and students of pedagogical and artistic institutions.* Vinnytsia: Nova Knyha).
- Василенко, Л. М. (2003). *Взаємодія вокального і методичного компонентів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Київ (Vasylenko, L. M. (2003). *Interaction of vocal and methodical components in the process of professional training of a future music teacher* (Doctoral thesis). Kyiv).
- Виконавське музикознавство (2010). *Енциклопедичний довідник.* Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня» (Performing musicology. (2010). *Encyclopedic guide.* Lutsk: VAT «Volynska oblasna drukarnia»).
- Голос людини та вокальна робота з ним* (2010). Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Human voice and vocal work with it (2010). Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka).
- Гончаренко, Семен (1997). *Український педагогічний словник.* Київ: Либідь (Honcharenko, S. (1997). *Ukrainian pedagogical dictionary.* Kyiv: Lybid).
- Гнидь, Б. П. (1997). *Історія вокального мистецтва: підручник.* Київ: НМАУ (Hnyd, B. P. (1997). *History of vocal art: a textbook.* Kyiv: NMAU).
- Гребенюк, Н. Є. (2000). *Вокально-виконавська творчість* (автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства: 17.00.03). Київ (Hrebenuk, N. Ye. (2000). *Vocal performance creativity* (Doctoral thesis). Kyiv).
- Дедусенко, Ж. (2002). *Виконавська школа як рід культурної традиції* (автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01). Київ (Dedusenko, Zh. (2002). *Performing school as a kind of cultural tradition* (Doctoral thesis). Kyiv).

- Жайворонок, Н. Б. (2006). *Музичне виконавство як феномен музичної культури* (автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01). Київ (Zhaivoronok, N. B. (2006). *Musical performance as a phenomenon of musical culture* (Doctoral thesis). Kyiv).
- Козир, А. В. (2005). Професійна майстерність вчителя музики: структура та зміст. *Наукові записки. Серія: Педагогіка, 1, 28–35* (Kozyr, A. V. (2005). *Professional skill of a music teacher: structure and content. Proceedings. Series: Pedagogy, 1, 28-35*).
- Можайкіна, Н. С. (2013). *Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Методика викладання вокалу» для студентів спеціальності «Музична педагогіка та виховання»*. К. (Mozhaikina, N. S. (2013). *Educational and methodical complex in the subject "Methodology of vocal teaching" for students of the specialty "Music pedagogy and education"*. Kyiv).
- Олексюк, О. М., Тушева, В. В. (2020). *Методологія наукових досліджень у галузі мистецтвознавства і музичної педагогіки: навч. посіб.* Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка (Oleksiuk, O. M., Tusheva, V. V. (2020). *Methodology of scientific research in the field of art history and music pedagogy: a training manual*. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Grinchenka).
- Падалка, Г. М. (2008). *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)*. Київ: Освіта України (Padalka, H. M. (2008). *Art pedagogy (Theory and teaching methods of art subjects)*. Kyiv: Osvita Ukrainy).
- Педагогіка вищої школи* (2013). Київ: Знання (*Higher school pedagogy* (2013). Kyiv: Znannia).
- Педагогічна майстерність* (2008). І. А. Зязюн (ред.). Київ: СПД Богданова А. М. (*Pedagogical skill* (2008). I. A. Ziaziun (ed.). Kyiv: SPD Bohdanova A. M.).
- Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (*Law of Ukraine No. 1556-VII "On Higher Education"*). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Рудницька, О. П. (2002). *Педагогіка: загальна та мистецька*. Київ: ТОВ «Інтрепроф» (Rudnytska, O. P. (2002). *Pedagogy: general and artistic*. Kyiv: TOV «Intreprof»).
- Стахевич, О. Г. (2013). *З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки*. Вінниця: Нова Книга (Stakhevych, O. H. (2013). *On the history of vocal performance styles and vocal pedagogy: a guide*. Vinnytsia: New Book).
- Федоришин, В. І. (2006). *Формування виконавської майстерності студентів музично-педагогічних факультетів у процесі колективного музикування* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Київ (Fedoryshyn, V. I. (2006). *Formation of performance skills of students of music and pedagogical faculties in the process of collective music making* (Doctoral thesis). Kyiv).
- Шуляр, О. Д. (2013). *Історія вокального мистецтва*. Івано-Франківськ (Shuliar, O. D. (2013). *History of vocal art*. Ivano-Frankivsk).
- Юцевич, Ю. Є. (1998). *Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу: навч.-метод. посібник для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу*. К.: ІЗМН (Yutskevych, Yu.Ye. (1998). *Theory and methods of formation and development of the singing voice: training methodical guide for teachers and students of artistic education institutions, teachers of various types of schools*. Kyiv: IZMN).
- Ткач, М. М., Олексюк, О. М. (2021). Value-based orientations as a normative regulatory mechanism for the formation of professional worldview of future

music teachers. *Linguistics and Culture Review*, 5 (S2), 522-536.
<https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1388>

SUMMARY

Zhang Yi. Formation of performing skills of master of music students in the process of singing education.

The article carries out a theoretical study of the problem of the formation of performance skills of masters' students of musical art in the process of singing training. The essential content of the concept of "performing skill" and the range of related concepts related to it were analyzed: "mastery", "pedagogical skill", "master of musical art", "master's training", which made it possible to generalize, clarify and define one's own definition of the main concept of the study.

It has been established that there is currently an increase in the interest of modern youth in professional teaching of singing, not only pop, but also academic. This is confirmed by the growing level of competitive selections for vocal departments of higher art educational institutions, which leads to an increase in the level of requirements for a vocalist's academic education. In this regard, it was determined that the growing requirements for the master's training of students of art faculties of pedagogical universities and other institutions of higher art education require revision and updating of the content, forms and methods of teaching and singing, in particular, aimed at the formation of integral, general and other competencies of future specialists to solve complex professional tasks in the field of musical art.

Key words: performing skill, pedagogical skill, singing training, master students of musical art, master's training.

УДК 378.011.051:78

Ю Юйхуй

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0003-4375-8869

DOI 10.24139/2312-5993/2022.06/232-242

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-РИТМІЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО НАВЧАННЯ

Стаття розкриває специфічні особливості авторської методики формування музично-ритмічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії в процесі фахового навчання. Створена методика формування музично-ритмічних умінь студентів факультетів мистецтв охоплює інформаційно-аналітичний, фахово-орієнтований, технологічно-продуктивний, усвідомлено-творчий педагогічної роботи. Розроблена експериментальна методика спирається на визначену структурну побудову, а саме: пізнавально-мотиваційний, когнітивно-ініціативний, емоційно-емпатійний та результативно-діяльнісний компоненти.

Проведена діагностична експериментальна робота дозволила надати якісні та кількісні характеристики рівням формування музично-ритмічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії: ґрунтовному, досконалому, достатньому та початковому. Розроблена методика формування музично-ритмічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії в процесі фахового